

Державний вищий навчальний заклад
«Донбаський державний педагогічний університет»
Філологічний факультет
Кафедра української мови та літератури

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Перший проректор

Handwritten signature

О. П. Набока

«21» березня 2023 р.

**ПРОГРАМА
КОМПЛЕКСНОГО КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ ЗА
ПОЄДНАНОЮ СПЕЦІАЛЬНІСТЮ: АНГЛІЙСЬКА МОВА ТА
ЗАРУБІЖНА ЛІТЕРАТУРА З МЕТОДИКОЮ ЇХ НАВЧАННЯ
підготовки здобувачів
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
(очної та заочної форм,
нормативний термін навчання)**

спеціальності	014 Середня освіта (Українська мова і література)
за освітньо-професійною програмою	Середня освіта (Українська мова і література). Середня освіта (Мова і література (англійська))

Програма Комплексного кваліфікаційного екзамену за поєднаною спеціальністю: Англійська мова та зарубіжна література з методикою їх навчання для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти освітньо-професійної програми «Середня освіта (Українська мова і література). Середня освіта (Мова і література (англійська))» спеціальності 014 Середня освіта (Українська мова і література)

Розробники:

Разживін В.М., кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови та літератури ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»;

Слабоуз В.В., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет».

Програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри української мови та літератури.

Протокол №6 від «06» березня 2023 р.

Завідувач кафедри

О.Л. Біличенко

Затверджено та рекомендовано до впровадження вченою радою
Державного вищого навчального закладу
«Донбаський державний педагогічний університет»
«21» березня 2023 р.,
протокол №6

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Комплексний кваліфікаційний екзамен за поєднаною спеціальністю для здобувачів спеціальності 014 Середня освіта (Українська мова і література) за Освітньою програмою – Середня освіта (Українська мова і література). Середня освіта (Мова і література (англійська)), форма навчання – денна, заочна (бакалавр), є підсумковою формою перевірки та оцінки науково-теоретичної та практичної підготовки студентів-філологів і проводиться у формі тесту.

Мета цього екзамену полягає не лише у перевірці знань випускників, їх готовності до практичної діяльності за спеціальністю, але й у стимулюванні їх подальшого саморозвитку й самовдосконалення. Планомірна самостійна робота здобувачів, особливо під час підготовки до комплексного екзамену, допомагає систематизувати, глибше осмислити і закріпити знання, отримані в процесі вивчення тієї чи іншої дисципліни.

До складання комплексного кваліфікаційного екзамену допускаються здобувачи, які виконали усі вимоги навчального плану та програм з практичних курсів англійської мови («Практика усного та писемного мовлення», «Практична фонетика англійської мови», «Практична граматики англійської мови») і теоретичного курсу англійської мови («Теоретична фонетика і теоретична граматики англійської мови»), а також виконали усі науково-дослідні роботи (курсіві, проектні) з цих напрямів та пройшли відповідну виробничо-практичну підготовку під час усіх видів практик.

Рекомендована програма складена з урахуванням вимог, що висуваються до здобувачів на випускному екзамені, з метою виявлення різнобічних і глибоких знань з циклу фахових дисциплін. На комплексному іспиті оцінка сформованості вмінь проводиться опосередковано, критерії її визначення – правильність уявлень здобувача про функціональний характер того чи іншого вміння, його роль в організації навчального процесу. Випускник повинен засвідчити уміння застосовувати набуті знання на практиці, розкривати закономірності еволюції мовних одиниць і категорій з умінням виокремити етапи тих чи інших наукових парадигм.

На комплексний кваліфікаційний екзамен виносяться питання, найбільш важливі для виявлення рівня теоретичної та методичної компетенції майбутнього філолога, вчителя англійської мови, зарубіжної літератури та методики їх навчання. Завдання на іспиті підбрані та сформульовані на основі фахових компетентностей, що сформувалися у процесі навчання з фаху. З метою підвищення ефективності програми як навчально-методичного документа до неї також включені списки орієнтовних теоретичних питань та рекомендованої літератури.

Атестація випускників Донбаського державного педагогічного університету з частини «Англійська мова з методикою її навчання» складається з трьох блоків: 1) теоретичного блоку англійської мови; 2) практичного блоку з англійської мови; 3) методики навчання англійської мови.

Перший блок передбачає перевірку та оцінку сформованості у здобувачів ґрунтовних філологічних знань з таких теоретичних курсів, як «Теоретична фонетика англійської мови» та «Теоретична граматики англійської мови».

Другий блок передбачає перевірку сформованих умінь та навичок мовної, комунікативної, мовленнєвої, країнознавчої компетентностей. Перші п'ять питань білету націлені на перевірку теоретичних знань студентів з англійської мови. Наступні п'ять питань містять лексико-граматичні тести (Use of English).

Третій блок має на меті виявити, в якій мірі здобувачі засвоїли теоретичні знання з курсу «Методика навчання англійської мови», а також визначити рівень їх професійно-методичних навичок. Здобувачі мають продемонструвати обізнаність основних державних та нормативних документів у цій галузі; вміти висвітлювати закономірні зв'язки методики з лінгвістикою, загальною дидактикою та психологією; знати нові концепції навчання мови; визначати місце певного методу (прийому, засобу) навчання в методичній системі з урахуванням полемічності питання; вміти вільно оперувати термінологією; наводити відповідні приклади.

I. «АНГЛІЙСЬКА МОВА З МЕТОДИКОЮ ЇЇ НАВЧАННЯ»

Комплексний кваліфікаційний екзамен проводиться у формі тесту, який містить п'ятнадцять питань: 1) п'ять теоретичних питань з курсу «Теоретична

фонетика англійської мови» або «Теоретична граматики англійської мови»; 2) п'ять лексико-граматичних завдань; 3) п'ять питань з курсу «Методика навчання англійської мови».

Орієнтовні питання з дисциплін, винесених на атестацію

Практика усного та писемного мовлення

Риси особистості. Про себе. Інтереси молодих людей в англомовних країнах та Україні. Проблеми молодих людей в англомовних країнах та в Україні. Зовнішність та характер. Зовнішність мого друга.

Родинне життя. Родинні стосунки. Традиції одруження та вінчання в англомовних країнах та в Україні. Виховання дітей. Проблеми в родині. Сім'я, де один з батьків.

Студентське життя та навчання. Моє навчання в університеті. Шляхи та способи навчання. Урок англійської мови. Мови світу. Робочий день студента. Відомі університети: Кембридж, Оксфорд, Гарвард, Київський національний університет, Львівська політехніка, Харківський національний університет. Вихідний день студента. Візит до театру.

Свій дім. Дома та ведення домашнього господарства в Україні. Умови життя. Всередині будинку. Студентський гуртожиток. Ведення домашнього господарства в Англії.

Географія й місцевість. Європейська країна, яку б я хотів відвідати. Похід на пікнік. На морському узбережжі. Рідне місто/ село. Відвідування цікавих місць міста Києва. Міське та сільське життя.

Їжа та кухня. Їжа та напої. Звички харчування в англомовних країнах та в Україні. Різні типи закладів харчування в англомовних країнах та в Україні. Моя улюблена страва, рецепт. Улюблена їжа англійців. Улюблені напої англійців. Ресторани Лондона. Поведінка за столом.

Поїздки. Столиці. Поїздки літаком, морем, залізницею. Мандрівка на машині, велосипеді, «автостопом». Вид транспорту, що найбільше подобається. Лондон. Нью-Йорк. Київ – столиця України.

Відпочинок і спорт. Літні та зимові види спорту. Спорт та ігри, які популярні в англomовних країнах. Олімпійські ігри.

Україна та українці. Географічне положення. Клімат. Довгий шлях до незалежності. Українські традиції та свята. Міста України. Відомі люди України.

Світ навколо нас. Природа та захист навколишнього середовища. Промисловість та сільське господарство. Проблеми захисту навколишнього середовища та їх вирішення. Охорона навколишнього середовища. Світовий екологічний Рух.

Ми ніколи не припиняємо вчитись. Система середньої освіти в Англії та Уельсі. Типи шкіл. Середня освіта в Україні. Проблеми виховання дітей. Дисципліна в школі.

Закон і злочин. Суди та судовий розгляд. Впровадження законів в життя в англomовних країнах та Україні. Права людини. Конституція України.

Політична система. Типи державного устрою країн. Вибори, політичні партії та рух. Останні національні та міжнародні політичні тенденції. Уряд англomовних країн та України. Структура політичної системи України та англomовних країн. Вибори, політичні партії та рух.

Вища освіта. Робота вчителя. Система вищої освіти в англomовних країнах та Україні. Студентське життя в британських та американських університетах. Міркування над досвідом вчителя. Головні (основні) риси хорошого вчителя. Класне керівництво. Проблеми дітей.

Практична і теоретична фонетика англійської мови

Звукова субстанція мови та способи її аналізу та опису. Фонетика як наука та її галузі. Фонетика і фонологія. Сучасні теорії навчання вимови згідно з методиками TEFL/TESOL. Фонетична структура мови та її компоненти: звукова система, складоподіл, наголос, інтонація.

Варіанти англійської мови. Визначення типу вимови. Основні типи вимови англійської мови. Соціальні типи вимови. Проблема стандартної англійської мови (Standard English) та моделей англійської мови для

міжкультурної комунікації. Вимовна норма та її кодифікація. «Прийнята вимова» («RP / BBC English») як британський національний стандарт вимови.

Основні відмінності між RP і регіональними типами британської англійської. «Загальний американський» («General American») як вимовний стандарт американської англійської. Фонологічні та фонетичні аспекти загального американського типу вимови.

Особливості артикуляції та функціонування голосних. Теорія фонем як основа фонології. Аспекти і функції фонем. Класифікація англійських голосних фонем згідно стабільності артикуляції, позиції язика та губ, довготи звучання, характеру вимови наприкінці звуку. Голосні у зв'язному мовленні. Редукція голосних. Типи редукції.

Особливості артикуляції та функціонування приголосних. Принципи класифікації англійських приголосних згідно способу артикуляції, місця артикуляції, співвідношення голосу та шуму при вимові. Приголосні у зв'язному мовленні. Асиміляція. Напрямки асиміляції. Ступені асиміляції. Види асиміляції: модифікація місця перешкоди та активного органу вимовляння; зміни у роботі голосових зв'язок; зміна позиції губ, м'якого піднебіння, способу вибуху вибухових приголосних. Редукція сполучень приголосних (елізія). Необов'язкові випадки асиміляції у швидкому розмовному мовленні.

Складоподіл. Склад як невід'ємна частина слова. Типи складів у англійській мові. Теорії складкоутворення. Основні правила силабіфікації в англійській мові. Складоподіл у писемному мовленні.

Наголос. Тенденції наголошення слів. Типи словесного наголосу. Функції словесного наголосу. Моделі словесного наголосу. Варіації словесного наголосу. Ступені словесного наголосу. Позиція словесного наголосу. Слова з первинним (основним) та вторинним наголосом. Слова з двома первинними наголосами. Наголос у складних словах. Словесний наголос і ритм. Словорозрізнявальна функція наголосу. Наголос у реченні. Типи наголосу. Функції наголосу у реченні. Логічний наголос. Емфатичний наголос.

Просодична система англійської мови. Поняття «просодії». Інтенація як комплексна єдність просодичних рис. Основні функції інтонації. Висота тону (звуку) як компонент інтонації. Термінальні тони. Шкали. Інтенаційна одиниця (tone-unit) як мінімальна одиниця опису інтонаційної структури. Структура інтонаційної моделі. Просодична функція словесного наголосу. Темп мовлення. Ритм. Фонетичні та фонологічні аспекти усного словесного комунікативного дискурсу.

Фоностилістика. Фоностилістика: надсинтаксичний рівень. Типи інтонаційних стилів. Фонетичні особливості інформаційного, академічного, публіцистичного, декламаційного та розмовного стилів.

Практична й теоретична граматики англійської мови

Граматики як розділ мовної системи. Морфологія і синтаксис як розділи граматики, предмет теоретичної граматики, зв'язок теоретичної граматики з теоретичними дисциплінами, порівняння суті теоретичної граматики і практичної граматики. Морфемна структура слова: визначення морфеми і слова, традиційна класифікація морфем, дистрибутивні типи морфем.

Основні граматичні поняття. Частини мови в сучасній англійській мові. Категоріальна структура слова: граматична категорія, граматичне значення, граматична форма (аналітична і синтетична), граматична опозиція.

Класифікація частин мови. Різні підходи до класифікацій. Повнозначні частини мови. Службові частини мови. Критерії приналежності до певної частини мови: семантичний, формальний, функціональний.

Повнозначні частини мови. Іменник. Загальні риси повнозначних частин мови. Іменник як повнозначна частина мови: лексико-граматичне значення іменника, формальні ознаки, функціональні ознаки. Категорія роду. Проблема визначення роду. Категорія відмінка. Граматична опозиція категорії відмінка. Теорії відмінка англійської мови. Семантичні типи присвійного відмінка. Категорія числа. Граматична опозиція категорії числа (однина – множина). Продуктивні і непродуктивні способи вираження граматичної

опозиції. Явище лексикалізації множини. Абсолютна однина (*singularia tantum*) і абсолютна множина (*pluralia tantum*).

Дієслово. Час і аспект як граматичні категорії дієслова. Дієслово як повнозначна частина мови. Система граматичних категорій. Категорія часу. Нейтралізація майбутнього часу. Засоби вираження часу/часових відносин (морфологічні, синтаксичні, лексичні). Функціональна транспозиція граматичних часових форм. Категорія аспекта. Аспект як вираження характеру дії, загальний, тривалий і перфектний аспекти, аспектна категорія розвитку. Різні способи вираження характеру дії (власне дієслівна форма, граматична структура, лексичні засоби). Часткові аспекти: початок дії (*the ingressive character of the action*), завершення дії (*the terminative character of the action*), однократна дія (*actions of single occurrence*), частотна дія (*frequentative character of the action*). Функціональна транспозиція у вираженні аспекта.

Категорії стану і способу в системі дієслів англійської мови. Категорія стану дієслів. Граматична опозиція активного і пасивного станів. Розрізнення форм пасивного стану (пасивна дія, дієслівний присудок) і активного стану (стан об'єкта, складений іменний присудок), ідентичних за формою. Проміжні стани (зворотний, взаємний, середній). Граматичні структури, що виражають середній стан. Граматична опозиція «прямий спосіб – непрямий спосіб». Дійсний спосіб, наказовий спосіб, умовний спосіб. Умовного способу як система умовного способу I, умовного способу II, умовного способу III, умовного способу IV.

Словосполучення як найменша синтаксична одиниця. Загальна характеристика синтаксису. Основні синтаксичні поняття. Синтаксична одиниця. Синтаксичне значення. Синтаксична форма. Синтаксична функція. Синтаксична позиція. Синтаксичні зв'язки. Типи синтаксичних зв'язків: сурядний, підрядний, предикативний. Визначення словосполучення. Порівняння словосполучення і речення. Класифікація словосполучень. Сурядні словосполучення. Підрядні словосполучення. Предикативні словосполучення. Іменникові підрядні словосполучення. Примодифікація, постмодифікація, змішана модифікація. Дієслівні підрядні словосполучення. Іменна

комплементация, адвербіальна комплементация, змішана комплементация. Прикметникові, займенникові, прислівникові підрядні словосполучення.

Просте речення як монопредикативна конструкція. Просте речення – конструкція з одним предикативним центром. Класифікація простих речень за комунікативним типом, за структурою. Комунікативні типи речень. Структурні типи речень. Двоскладні і односкладні. Неповні (еліптичні) речення. Порядок слів у реченні: прямий і зворотний.

Актуальне членування речень: пряме і непряме. Тема і рема, проміжний компонент (transition). Мовні засоби, які зумовлюють непряме актуальне членування: порядок слів, there-конструкції, it-конструкції, протиставні конструкції, артиклі/детермінанти, підсилювальні частки.

Складносурядне речення і типи сурядного зв'язку. Загальна характеристика складносурядного речення як поліпредикативної структури. Типи сурядного зв'язку: єднальний, розділовий, протиставний, причинно-наслідковий. Сурядні сполучники і сурядні адвербіальні слова. Сильний і слабкий сурядний зв'язок. Сурядний зв'язок як діагностична модель для визначення підрядного зв'язку. Відкриті і закриті сурядні конструкції.

Складнопідрядне речення як поліпредикативна конструкція. Загальна характеристика складнопідрядних речень. Головне та підрядне речення. Синдетичний і асиндетичний зв'язок. Різні підходи до класифікації складнопідрядних речень: функціональний принцип і категоріальний принцип.

Характеристика підрядних речень із функцією підмета. Характеристика підрядних предикативних речень. Характеристика підрядних додаткових речень. Характеристика підрядних означальних речень. Характеристика підрядних обставинних речень.

Методика навчання англійської мови

Теоретичні основи методики навчання іноземних мов. Методика як теорія навчання іноземних мов. Основні методичні поняття. Система освіти України. Характеристика основних і допоміжних методів дослідження в методиці, основні поняття та категорії методики. Методика як наука, значення принципів і методів навчання іноземних мов. Лінгвістичні основи методики,

зв'язок методики та психології, дидактичні основи методики, зв'язок методики з педагогікою.

Мета, зміст і засоби навчання іноземних мов. Характеристика цілей навчання іноземних мов. Суть поняття «зміст навчання іноземної мови», принципи відбору змісту навчання, основні та допоміжні нетехнічні засоби навчання іноземної мови. Аналіз підручників англійської мови для молодшого та основного/старшого етапів навчання. Форми та принципи роботи з технічними засобами навчання.

Навчання вимови та інтонації. Фонетичний мінімум та принципи його відбору. Головні принципи, що складають основу роботи над вимовою. Характеристика системи ознайомлення учнів з новим фонетичним матеріалом, види фонетичних вправ, комплекс вправ для навчання інтонації.

Навчання лексики. Формування лексичних навичок. Характеристика та типологія іноземної лексики. Принципи відбору лексики для навчання усного мовлення та читання, етапи роботи над лексичним матеріалом, засоби семантизації лексичних одиниць. Комплекс вправ з формування лексичних навичок.

Навчання граматики. Формування граматичних навичок. Принципи відбору граматичного матеріалу для вивчення в школі. Природа труднощів, що виникають під час навчання граматики англійської мови, характеристика граматичних навичок у різних видах мовленнєвої діяльності, етапи роботи над граматичним матеріалом. Комплекс вправ для формування граматичних навичок.

Навчання аудіювання. Розвиток уміння сприймати іншомовне мовлення на слух. Аудіювання як вид мовленнєвої діяльності. Мовленнєві механізми аудіювання та слухові механізми сприйняття. Характеристика текстів для навчання аудіювання, їх основні параметри; лінгвістичні труднощі сприйняття змісту на слух. Комплекс вправ для навчання аудіювання та методика їх виконання. Етапи роботи з аудіо текстом. Засоби контролю прослуханого тексту.

Розвиток уміння читання. Психофізіологічна природа читання. Основні завдання навчання читання на різних етапах загальноосвітньої школи, методика навчання техніки читання. Комплекс вправ для навчання техніки читання. Характеристика видів читання. Етапи роботи з текстом.

Розвиток уміння письма. Різниця між термінами «письмо» та «писемне мовлення». Етапи в навчанні письма за шкільною програмою. Психолінгвістичні механізми письма; навчання техніки письма. Комплекс вправ при навчанні письма. Письмо як засіб навчання та контролю. Види диктантів та методика їх проведення.

Контроль навичок та вмінь практичного володіння іноземною мовою
Основні функції контролю та вимоги до нього. Об'єкт контролю. Основні види та форми контролю.

Позакласна та позашкільна робота з іноземної мови. Цілі та вимоги до проведення позакласної та позашкільної роботи з іноземної мови. Форми позакласної та позашкільної роботи з іноземної мови.

Планування уроку іноземної мови в загальноосвітній школі. Урок іноземної мови як основна форма організації навчального процесу в школі. План-конспект уроку з іноземної мови. Типи і структура уроку іноземної мови, схема загального аналізу уроку. Особливості навчання іноземної мови на різних етапах: а) молодший етап; б) основний етап; в) старший етап.

Розвиток умінь діалогічного мовлення. Комунікативні, психологічні та лінгвістичні особливості діалогічного мовлення. Типологія діалогічного мовлення; методична система навчання діалогічного мовлення. Комплекс вправ з навчання діалогічного мовлення.

Розвиток умінь монологічного мовлення. Характеристика комунікативних, психологічних, лінгвістичних особливостей монологічного мовлення. Різновиди монологічного висловлювання. Комплекс вправ для навчання ММ.

Основні етапи розвитку методики навчання іноземних мов. Граматико-перекладний метод. Текстуально-перекладний (лексико-перекладний) метод. Натуральні і прямі методи. Усний метод Г. Палмера;

аудіолінгвальний метод; аудіовізуальний метод; рецептивний метод М. Уеста; сугестивний метод.

Класифікація вправ. Типи вправ. Комунікативні вправи та їх підгрупи за класифікацією В. Л. Скалкіна: 1) респонсивні вправи; 2) ситуативні вправи; 3) репродуктивні вправи; 4) описові вправи; 5) дискусивні вправи; 6) композиційні вправи.

ЛІТЕРАТУРА

Практика усного й писемного мовлення

1. Англійська мова для повсякденного спілкування: Підручник. В. К. Шпак, В. Я. Полулях, З. Ф. Кириченко та ін.; за ред. В. К. Шпака, 2-ге вид., допов. і перероб. К.: Вища шк., 2017. 302 с. Англ., укр.

2. Возна М.О., Гапонів А.Б., Акулова О.О., Хоменко Н.С., Гуль В.С. Англійська мова для перекладачів і філологів. I курс. Підручник для студентів та викладачів вищих навчальних закладів. Вінниця: НОВА КНИГА, 2019. 480 с.

3. Возна М.О., Гапонів А.Б., Васильченко О.Ю., Хоменко Н.С. Англійська мова для перекладачів і філологів. II курс. Підручник для студентів та викладачів вищих навчальних закладів. – Вінниця: НОВА КНИГА, 2019. 344 с.

4. Возна М.О., Гапонів А.Б., Акулова О.О., Хоменко Н.С., Поворознюк Р.В. Англійська мова для перекладачів і філологів. III курс. Підручник для студентів та викладачів вищих навчальних закладів. Вінниця: НОВА КНИГА, 2017. 496 с.

5. Возна М.О., Гапонів А.Б., Акулова О.О., Хоменко Н.С., Поворознюк Р.В. Англійська мова для перекладачів і філологів. IV курс. Підручник для студентів та викладачів вищих навчальних закладів. Вінниця: НОВА КНИГА, 2017. 496 с.

6. Гоголь І.О., Лобова О.К., Набокова І.Ю., Найдіна Є.С., Чорновол-Ткаченко О.О. Навчально-методичний посібник для самостійної роботи з англійської мови для студентів 2 курсу факультету іноземних мов. Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2015. 114 с.

7. Доценко І.В. Вибрані твори англійських та американських письменників. Посібник для студентів та викладачів вищих навчальних закладів. Вінниця: НОВА КНИГА, 2019. 192 с.

8. Коганов А. Б. Сучасна англійська мова: Розмовні теми (лексика, тексти, діалоги, вправи): Для школярів, абітурієнтів, студентів. Київ: А.С.К., 2020. Кн. 1. 352 с.

9. Навчально-методичний посібник для самостійної роботи з англійської мови для студентів 2 курсу факультету іноземних мов / Укладачі: Гоголь І. О., Лобова О. К., Набокова І. Ю., Найдіна Є. С., Чорновол-Ткаченко О. О. Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2015. 114 с.

10. A Way to Success: English for University Students. Year 1. Н. В. Тучина, І. В. Жарковська, Н. О. Зайцева. Харків: Фоліо, 2019. 336 с.

11. A Way to Success: English for University Students. Year 2. Н. В. Тучина, І. В. Жарковська, Н. О. Зайцева. Харків: Фоліо, 2020. 420 с.

12. Annette Capel, Wendy Sharp. Objective First Certificate. Cambridge University Press, 2018. 219 p.

13. Longman Dictionary of Contemporary English. Harlow, Longman Group LTD, 2015. 310 p.

14. Michael McCarthy, Felicity O'Dell. English Vocabulary in Use. Cambridge University Press, 2015. 296 p.

15. New Webster's Dictionary of the English Language. USA, Consolidated Book Publishers, 2017. 279 p.

Практична й теоретична фонетика

1. Дворжецька М. П. Фонетика англійської мови: фоностилістика і риторика мовленнєвої комунікації: [посібник для студентів вищих навчальних закладів] / Вінниця: Нова Книга, 2015. 208 с.

2. Паращук В. Ю. Теоретична фонетика англійської мови: Навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти. Вінниця: Нова книга, 2017. 230 с.

3. Celce-Murcia Marianne, Brinton Donna M., Goodwin Janet M. Teaching Pronunciation: a Reference for Teachers of English to Speakers of Other Languages. Cambridge: Cambridge University Press, 2016. 428 p.

4. Gimson Alfred Charles, Cruttenden Alan. Gimson's Pronunciation of English. Fifth Edition. Revised by A. Cruttenden. London: Edward Arnold, 2015. 304 p.

5. Kreidler Charles W. The Pronunciation of English: a Course Book in Phonology. Oxford: Basil Blackwell, 2017. 421 p.

6. Laver John. Principles of Phonetics. Cambridge University Press, 2015. 707 p.

7. Roach Peter. English Phonetics and Phonology. A practical course. Cambridge University Press. Second edition, 2015. 262 p.

8. The Cambridge Encyclopaedia of Language / Ed. by David Crystal. 2nd edition. Cambridge University Press, 2019. 480 p.

Практична й теоретична граматики

1. Алексеева І. О. Курс теоретичної граматики сучасної англійської мови: навчальний посібник. Вінниця: Нова Книга, 2017. 328 с.

2. Ніконова В. Г. A Course in Modern English Theoretical Grammar / Курс теоретичної граматики сучасної англійської мови: навч. посібник. Київ: Вид. центр КНЛУ, 2015. 340 с.

3. Паращук В. Ю., Грицюк Л. Ф. Практикум з граматики англійської мови: Навчальний посібник для студентів старших курсів факультетів іноземних мов, спеціальність «англійська мова». 1-е видання. Вінниця: Нова Книга, 2019. 278 с.

7. Харитонов І. К. Теоретична граматики сучасної англійської мови. Тернопіль: Навчальна книга «Богдан», 2017. 160 с.

8. Харитонов І. К. Курс теоретичної граматики сучасної англійської мови: навчальний посібник. Вінниця: Нова Книга, 2017. 328 с.

9. Alexander L. G. Longman English Grammar for Intermediate Students. Longman, 2017. 296 p.

10. Murphy R. English Grammar in Use (A self-study reference and practice book for intermediate students) / Cambridge University Press, 2020. 328 p.

Методика навчання англійської мови

1. Закон України «Про освіту». Редакція від 19.01.2019.

URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

2. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник. Вид. 2-е, випр. і перероб. / Кол. авторів під кер. С. Ю. Ніколаєвої. К., Ленвіт, 2019. 328 с.

3. Науково-методичний журнал «Іноземні мови». К.: Ленвіт (Усі номери).

4. Ніколаєва С. Ю. Основи сучасної методики викладання іноземних мов (схеми і таблиці): навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. К.: Ленвіт, 2018. 286 с.

5. Педагогічна майстерність: Підручник/ І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос та ін., заред. І. А. Зязюна. 2-ге вид. К.: Вища шк., 2016. 422 с.

6. Практикум з методики навчання іноземних мов і культур у загальноосвітніх навчальних закладах. Англійська мова. Німецька мова. Французька мова. Іспанська мова: навч. посіб. для студ. клас., пед. і лінгвіст. ун-тів / С. Ю. Ніколаєва та ін.; за ред. С. Ю. Ніколаєвої. Ірпінь: Романенко Л. Л., 2016. 397 с.

7. Редько В. Г. Лінгводидактичні засади навчання іноземної мови учнів початкової школи. Методичний посібник для вчителів іноземної мови. К.: Генеза, 2017. 136 с.

8. Роман С. В. Методика навчання англійської мови у початковій школі: Навчальний посібник. К.: Ленвіт, 2015. 315 с.

9. Сучасні технології навчання іноземних мов і культур у загальноосвітніх і вищих навчальних закладах: кол. монографія / С. Ю. Ніколаєва та ін.; за заг. ред. С. Ю. Ніколаєвої. К.: Ленвіт, 2015. 443 с.

10. Harmer Jeremy. The Practice of English Language Teaching (Longman Handbook for Language Teaching). Pearson Longman. 5th revised edition. 2015. 446 p.

II. ЗМІСТ ПРОГРАМИ ІЗ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ З МЕТОДИКОЮ НАВЧАННЯ

II.1 ЗАРУБІЖНА ЛІТЕРАТУРА

АНТИЧНА ЛІТЕРАТУРА

Загальна характеристика і періодизація культури і літератури античного світу.

Міфологія. Боги старшого і молодшого поколінь. Найголовніші міфологічні цикли – троянський, фіванський, про подорож аргонавтів. Легенди про героїв. Міф про Троянську війну, його історична основа та художнє осмислення.

Героїчний епос. Гомер. «Іліада» та «Одіссея». Оповідь про троянську війну, її історичні та міфологічні елементи. Сильові особливості та поетична техніка поем. Гомерівське питання. Значення гомерівських поем для античності й нового часу.

Жанри лірики. Елегія та її особливості. Творчість Тіртея.

Ямбічна лірика, її сатирично-викривальний зміст, широке коло тем. Творчість Архілоха.

Тема жіночої співдружності, весільних обрядів і кохання в поезії Саффо. Громадянські, застольні й любовні мотиви в творчості Алкея.

Театральне мистецтво Стародавньої Греції (загальна характеристика). Видатні грецькі драматурги класичного періоду: Есхіл, Софокл, Еврипід, Арістофан.

Есхіл (525-426 до н.е.) – «батько трагедії». Трагедія «Прометей Закутий». Міф про Прометея і його інтерпретація Есхілом. Конфлікт між борцем за щастя люства, вільним розвитком людського розуму, історичним прогресом, гуманізмом (Прометей) з одного боку, та деспотією, сліпою силою влади (Зевс), з іншого. Поєднання епічних і ліричних традицій з драматичними ситуаціями, зіткнення характерів, поступове наростання інтенсивності трагічної дії.

Софокл (бл. 496-406 до н.е.) – поет розквіту афінської рабовласницької демократії. Біографічна довідка; політична активність. Проблема людської особистості і долі. Трагедія «Едіп-цар». Проблема законів і влади. Трагедія

«Антигона». Концепція героя у Софокла: ідеалізація, зображення людини такою, «якою вона повинна бути». Характеристика жіночих образів. Нововведення в трагедіях Софокла.

Евріпід (бл. 480-406) – поет кризи афінської рабовласницької демократії. Біографічні дані, ставлення до демократії та богів. Проблема особистого, відсутність соціально-політичних питань. Родинно-побутова тематика трагедій. Відстоювання прав афінської жінки. Конфлікт одного героя, глибоке зображення його пристрастей. Трагедії «Медея», «Іпполіт». Значення творчості Евріпіда для пізнішого розвитку драматичного мистецтва в античності.

Публій Вергілій Марон (70-19 р. до н.е.) – поет Стародавнього Риму, автор героїчної епопеї «Енеїда». Ідейно-політична та етико-естетична основа поеми. Еней – ідеал римської доблесті. Художня своєрідність «Енеїди».

Горацій (65-8 до н.е.). Життя, етапи творчості. Строкатість тематики «Од», метрична своєрідність, зв'язок з грецькою лірикою, філософське зафарбування, форма. «Римські оди».

Овідій (43 до н.е.-18 н.е.). Біографія, творчість, ставлення до імперії. Ранні «Любовні елегії». «Метаморфози», зміст і композиція; майстерність оповіді, драматизм, деталізація, роль міфології, декоративність, вплив олександризму. Автор і його герої. Творчість Овідія у вигнанні.

ЛІТЕРАТУРА СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ

Періодизація літератури середньовіччя. Література середньовіччя – закономірний етап в розвитку історико-літературного процесу. Катастрофа античного світу і перемога спочатку варварства, а потім нових народів і націй у Західній Європі. Роль християнства в підйомі і розвитку середньовічної культури.

Героїчний епос епохи феодалізму. Французький епос «Пісня про Роланда», уславлення в ньому військової доблесті, вірності лицаря своєму монарху, засудження феодалного свавілля.

Реконкіста як визвольна війна іспанського народу проти арабського гніту. Виникнення та структура «Пісні про Сіда». Образ Сіда та його історичний прототип. Засоби героїзації Сіда та його соратників. Характер патріотизму

поєми і образ короля Альфонсо.

Міжусобні та загарбницькі війни німецьких феодалів у XII – XIII ст. і їхнє відбиття в «Пісні про Нібелунгів». Переосмислення ранньосередньовічних мотивів та образів у поємі.

Творчість вагантів, їхня ворожість церковним догмам і схоластиці. Пародіювання священного писання, антиаскетичні мотиви та фольклорні елементи в поезії вагантів.

Лицарська (куртуазна) література XII – XIII ст. Куртуазна лірика та її значення в історії писемної поезії європейських народів. Зв'язок куртуазної лірики з народно-пісенною творчістю, поезією вагантів та античною літературною спадщиною.

Лірика провансальських трубадурів. Жанри провансальської любовної та політичної лірики. Творчість Джауфре Рюделя та Бертрана де Борна.

Куртуазна лірика в Німеччині /міннезанг/ та її зв'язок з німецькою народною поезією.

Рицарський роман та його місце у розвитку куртуазної літератури. Класифікація рицарських романів. Роман про Трістана та Ізольду в реконструкції Ж. Бедьє. Новаторське трактування ранньосередньовічних мотивів та образів у романі. Функція любовної інтриги в романі. Образи Трістана та Ізольди й суперечності авторського ставлення до їхнього кохання. Образ короля Марка. Фольклорні мотиви та народні образи роману.

Перехід до епохи Відродження. Загальна характеристика літератури доби Відродження. Новий погляд на людину і життєві цінності.

Життєвий і творчий шлях Данте Аліг'єрі (1265-1321) – італійського поета доби Передренесансу (початку Відродження). «Божественна комедія» як філософська поема, в художній тканині якої відбилися середньовічні уявлення про структуру Всесвіту і гуманістичний інтерес до людини. Публіцистична заостреність поєми Данте, її ідейна наснага і композиція.

ЛІТЕРАТУРА ВІДРОДЖЕННЯ

Франческо Петрарка (1304-1374) – найвидатніший майстер сонета, представник старшого покоління італійських митців-гуманістів. «Книга пісень»

– лірична збірка віршів поета, присвячених темі кохання до Лаури.

Література епохи Відродження. Гуманізм і його боротьба з феодалізмом і аскетичною культурою Середньовіччя. Відродження в Італії. «Декамерон» Боккаччо (1313-1375) як збірка новел антифеодального і антиклерикального характеру.

Епоха Відродження у Франції. Найвищий підйом французького гуманізму у творчості Рабле (1494-1553). Висміювання завойовників та схоластів у романі Рабле «Гаргантюа і Пантагрюель». Гуманістичні ідеали Рабле і реалістичний гротеск в його романі.

Англійський гуманізм. Особливості англійської ренесансної літератури в XVI ст. Розквіт драми і театру. Творчість Шекспіра (1564-1616) – найвидатнішого представника англійського Відродження. Життєвий і творчий шлях Шекспіра. «Шекспірівське питання». Періодизація творчості Шекспіра. Історичні хроніки Шекспіра, викриття в них деспотизму. Комедії Шекспіра, їх життєстверджувальний, оптимістичний характер. Визначні трагедії Шекспіра. «Ромео і Джульєтта» – п'єса про велике людське кохання, яке перемогло середньовічний фанатизм. Філософська трагедія «Гамлет». Зіткнення Гамлета із світом придворного егоїзму і королівського деспотизму. Рефлексивність героя, його боротьба зі світовим злом. Трагічний конфлікт гуманістичної мрії і спотвореної дійсності. Трагедії «Король Лір», «Макбет», «Отелло».

Епоха Відродження в Іспанії. Колоніальна експансія, стійкість феодальних традицій і економічна криза в Іспанії в XVI – XVII ст.

Широкий розвиток іспанського лицарського роману в XV ст. Крутійський роман. Роман «Дон Кіхот» Сервантеса (1547-1616) як реалістичне узагальнення іспанського життя на рубежі XVI – XVII ст. Пародійність роману. Дон Кіхот як «істинний мудрець» і жалюгідний безумець. Образ Санчо Панси. Губернаторство Санчо Панси і його народна мудрість. Гуманістичний світогляд Сервантеса в «Дон Кіхоті».

ЛІТЕРАТУРА XVII – XVIII СТ.

Зарубіжна література XVII ст. Основні напрями в літературному процесі XVII ст. – класицизм і бароко.

Іспанська література XVII ст. Драматургія бароко. Творчість Кальдерона (1600-1681) – вершина іспанського барокового театру. Жанрова своєрідність драматургії Кальдерона. Філософські драми Кальдерона. «Життя – це сон» як відображення етико-філософських уявлень бароко про світ та людину. Значення драми для подальшого розвитку іспанської літератури.

Французька література XVII ст. Театр французького класицизму. Західноєвропейське значення теорії і практики французького класицизму.

Трагедії Корнеля (1606-1684) «Сід» і Расіна (1639-1699) «Андромаха», «Федра». Основні теми і характери цих класицистичних трагедій.

Творчість Мольєра (1622-1673), його естетичні погляди. Комедії «Тартюф», «Міщанин-шляхтич», «Дон Жуан, або Кам'яний гість», «Мізантроп», «Лікар мимоволі», «Скупий» та ін. Глибокий демократизм п'єс, їх прозора структура, соковита мова. Політичні й філософські проблеми в комедіях Мольєра. Художній метод Мольєра і класицизм. Елементи фарса в комедіях Мольєра.

Просвітницький класицизм, просвітницький реалізм, сентименталізм – основні художні напрямки в літературі XVIII століття.

Політико-філософська спрямованість просвітників.

Творчість Д. Дефо (1661-1731).

Просвітницькі ідеї Дефо і його публіцистика. Роман «Робінзон Крузо» в контексті суспільного життя Англії початку XVIII століття. Філософський зміст роману – утвердження необмежених можливостей людини, героїзація підприємництва в романі. Дефо – творець просвітницького роману.

Творчість Дж.Свіфта (1667-1745).

Суспільно-просвітницька діяльність письменника. Актуальність памфлетів Свіфта («Казка діжки», «Листи сукнороба», «Скромна пропозиція»). Роман «Мандри Гуллівера» – аналітична сатира на вади державного устрою. Зміст протистояння йеху і гуїгнгів. Іронічне ставлення автора до деяких ідей просвітників. Умовність образу Гуллівера. «Мандри Гуллівера» – пародія на «Робінзона Крузо».

Англійські письменники 30-40-х рр.

С.Річардсон (1689-1761) – творець жанру сімейно-побутового, любовно-психологічного роману. Своєрідність романів «Памела» і «Клариса».

Г.Філдінг (1707-1754). Своєрідність гуманізму письменника. Роман «Історія Тома Джонса, Знайди». Широке охоплення дійсності і виховні цілі розповіді. Становлення героя з третього прошарку суспільства в складних взаємодіях із середовищем, знаходження ним морального та соціального досвіду. Естетична програма романіста в авторських відступах та її зв'язок із сюжетом. Полеміка з Річардсоном.

Англійський сентименталізм.

Виникнення та розвиток сентименталізму в Англії, а потім і в інших країнах Європи. Його соціально-філософська основа – неприйняття ощадливості, егоїстичної діловитості, яка морально спустошує особистість і суспільство. Апеляція до почуття, що виступає як критерій людської цінності. Опора на патріархальні форми відносин. Протиставлення села і міста.

Л. Стерн (1713-1768) – автор «Сентиментальної подорожі». Психологічний аналіз як основний елемент сюжету.

Загальна характеристика просвітницької літератури Франції.

Два етапи французького Просвітництва. Перший етап, пов'язаний з іменами Вольтера і Монтеस्क'є. Початок виступу проти абсолютизму. Другий етап, що передує революції, пов'язаний з іменами Дідро, Руссо, Бомарше.

Творчість Вольтера (1694-1778).

Суперечливість ідейної програми. Різнобічний характер літературно-філософської діяльності Вольтера. «Кандід, або Оптимізм»: особливості змісту, ідейна спрямованість повісті. «Простак»: контраст між цивілізованою і «природною» людиною.

Творчість Д.Дідро (1713-1784).

Філософські і політичні погляди письменника. Дідро – організатор видання й один з авторів «Енциклопедії». Естетична програма Дідро. Ідея просвітництва та своєрідність її художнього втілення в діалозі «Племінник Рамо».

Творчість Ж.-Ж. Руссо (1712-1778)

Соціально-філософська концепція Руссо. Ідея відродження «природної» людини і суспільства. Проголошення великої цінності людських почуттів і волі особистих відносин у романі «Нова Елоїза». Образ просвітителя-борця в автобіографічній повісті «Сповідь».

Просвітництво в Німеччині (загальна характеристика).

Особливості німецького Просвітництва. Ідейно-тематична та художня своєрідність літератури «штюрмерів». Просвітительська програма Лессінга (1729-1781). Обґрунтування реалістичних принципів мистецтва, теорія жанрів і видів мистецтва («Гамбурзька драматургія», «Лаокоон»).

Творчість Й. В. Гете (1749-1832).

Періодизація діяльності Гете. Втілення принципів сентименталізму в романі «Страждання молодого Вертера». Глибоке дослідження протиріч духовного життя. Образ Вертера, Шарлотти, Альберта. Лірика Гете в період «Бурі й натиску».

Трагедія Гете «Фауст».

Трагедія «Фауст» – найвидатніший твір літературного Просвітництва. Літературні джерела. Естетична програма автора у «Пролозі у театрі». Ключова роль «Прологу на небесах» для розуміння ідейного змісту трагедії. Сумніви і шукання Фауста. Діалектика боротьби двох тенденцій, закладених в образах Фауста і Мефістофеля. Подолання трагедії творчою діяльністю. Образ Маргарити.

Творчість Ф. Шиллера (1759-1805).

Бунтарство Шиллера і відображення ідей «Бурі й натиску» в «Розбійниках». «Підступність і кохання». Конфлікт героя з підвалинами феодальної Німеччини. Народна драма «Вільгельм Тель» – тема боротьби за національну незалежність і свободу особи.

ЛІТЕРАТУРА XIX СТ. РОМАНТИЗМ

Виникнення і розвиток нового (романтичного) літературного напрямку у світовій культурі. Романтизм як принципово нове світобачення, своєрідність романтичного освоєння світу: реальність і фантазія, розрив між мрією та

дійсністю, новий герой, контрастні барви тощо.

АНГЛІЙСЬКИЙ РОМАНТИЗМ

Джордж Ноел Гордон Байрон (1768-1824) – уособлення романтизму не лише в творчості, а й у житті, поведінці. Взірєць для наслідування для багатьох європейських романтиків. Особливості любовної та політичної лірики Дж. Байрона. Романтична поема «Паломництво Чайльд Гарольда» – один з найкращих здобутків лірико-романтичного напрямку в літературі. Чудові поетичні образи природи, життя людей, не займаних цивілізацією, картини визвольної боротьби народів Іспанії, Греції у творі. Поеми «східного циклу» – «Гяур», «Корсар», «Лара», філософська містерія «Манфред» – найхарактерніше втілення так званого «байронічного» героя, індивідуаліста й самітника. Роман у віршах – «Дон Жуан»: відтворення Дж. Байроном життя, сучасної йому Європи, в тому числі Росії й Англії, завдяки подорожам головного героя Дон Жуана.

Вальтер Скотт (1771-1832) – основоположник жанру історичного роману, поет, романіст, новеліст. Поєднання в прозі письменника романтичних та реалістичних рис. Роман «Айвенго».

НІМЕЦЬКИЙ РОМАНТИЗМ

Генріх Гайне (1797-1856) – ушлавлений німецький поет і прозаїк. Збірка «Книга-пісень» Г. Гайне – один з найбільших здобутків німецькомовної лірики, фольклорне начало численних поезій збірки, багатюще розмаїття почуттів і думок «Книги пісень». Зовнішня простота, ясність віршів Г. Гайне та їх образна складність. Музичність, іронічність, легкість, вишуканість поетичних творів.

Ернест Теодор Амадей Гофман (1776-1822) – видатний письменник-романтик, художник, музикант. Художня фантазія, стилістичне новаторство і розмаїття в оповіданнях і повістях Е. Гофмана. Живописність і музикальність його прози, романтична іронія, химерна вигадка і реальність. Протистояння творчої людини (поета, композитора, художника) та бездуховного філістера – основний конфлікт його найвідоміших творів «Золотий горнець», «Життєва філософія kota Мура», «Малюк Цахес на прізвисько Ціннобер». Сатирико-метафоричний зміст казки «Малюк Цахес...», у якій розвінчано владу золота.

ФРАНЦУЗЬКИЙ РОМАНТИЗМ

Віктор Марі Гюго (1802-1885) – один з найбільших представників романтизму, поет, драматург, романіст. Визначні твори письменника: «Собор Паризької Богоматері», «Знедолені», «Трудівники моря», «Людина, яка сміється», «Дев'яносто третій рік» тощо. Реальні факти і їх романтичне осмислення, боротьба добра і зла, співчуття автора жертвам людської та соціальної несправедливості у творах. Антитеза як засіб побудови його романів.

ПОЛЬСЬКИЙ РОМАНТИЗМ

Адам Міцкевич (1798-1855) – видатний польський поет. «Ода до молодості», «Балади і романси» – ранні поезії А. Міцкевича. «Кримські сонети» – сповнені пристрастей і філософських думок шедеври в цій складній віршованій формі. Волелюбні патріотичні поеми «Гражина», «Конрад Валленрод». Енциклопедія старопольського життя у найвидатнішому національному епосі – романі у віршах «Пан Тадеуш». А. Міцкевич в Україні.

ЛІТЕРАТУРА ХІХ СТОЛІТТЯ. РЕАЛІЗМ

ФРАНЦУЗЬКА ЛІТЕРАТУРА

Загальна характеристика французької літератури ХІХ століття. Найвідоміші майстри європейської психологічної прози (Стендаль, Оноре де Бальзак, Г. Флобер, П. Меріме, Гі де Мопассан, Е. Золя та ін.).

Стендаль (Анрі Марі Бейль) (1783-1842) – великий французький романіст. Роман «Червоне і чорне» – панорамна картина часу з усіма його суспільними конфліктами, політичними пристрастями і духовними шуканнями. Живі, суперечливі, складні характери героїв письменника, відкриття ним нових можливостей у відтворенні психологічного життя людини, найтонших нюансів людської душі і почуттів.

Оноре де Бальзак (1799-1850) – один з найвизначніших світових письменників, автор багатотомної «Людської комедії». Структура цього величного епосу життя французів з кінця ХVІІІ до середини ХІХ ст. Універсальність бальзаківського задуму, розмаїття тематики й проблематики, прозових форм у «Людській комедії». Ключові романи і повісті циклу: «Гобсек», «Батько Горіо», «Втрачені ілюзії». Оригінальна форма зв'язку між

окремими творами «Людської комедії». Гостра критика в «Людській комедії» «влади золота» як руйнівної сили, що спотворює людські душі, розбиває сім'ї, протиставляючи дітей і батьків, дружин і чоловіків. Оноре де Бальзак – знавець людських пристрастей і рушійних сил суспільного розвитку. Постаті молодих людей у творах французького майстра. Особливості прози Бальзака, наявність у ній романтичних рис. Бальзак в Україні.

Проспер Меріме (1803-1870) – відомий письменник, блискучий майстер психологічної новели з стрімким захоплюючим сюжетом, яскравими характерами, драматичними пристрастями, барвистою екзотикою («Матео Фальконе», «Таманго», «Венера Ільська», «Кармен», «Локіс» тощо). Історичні твори: роман «Хроніка царювання Карла IX» та драматична хроніка «Жакерія». Тісні творчі зв'язки зі слов'янськими народами (збірник пісень «Гусла»).

Гюстав Флобер (1821-1880) – видатний французький письменник. Роман «Пані Боварі» – новий етап у розвитку літератури. Глибина психологічного аналізу у творах Г. Флобера. Викриття духовної та моральної ницості провінційного та столичного світів (образи Родольфа, Леона, аптекаря Оме). Суперечливість характеру головної героїні твору. Трагікомічне в постаті Шарля Боварі. Г. Флобер — майстер літературного стилю. Переклади М. Лукаша, Д. Паламарчука та ін.

АНГЛІЙСЬКА ЛІТЕРАТУРА

Загальна характеристика розвитку англійської літератури

Письменники-класики: Ч. Діккенс, У. Теккерей, Ш. Бронте, особливості їхньої спадщини.

Чарлз Діккенс (1812-1870) – ушлюблений англійський письменник. Зображення у творах соціальних контрастів і духовних конфліктів суспільства Англії. «Пригоди Олівера Твіста» – соціальний роман письменника. Ідея згубності людської пихи в романі «Домбі і Син». Головні типи героїв Діккенса: молоді ідеалісти, підступні й жорстокі власники великої фортуни, добрі та людяні диваки, нещасні самотні діти бідарів – жертви людського егоїзму. Гуманізм, гумор, сатира, іронія у творах письменника. Елементи мелодрами в сюжетах, сентиментальність у зображенні позитивних героїв. Значення

щасливих кінцівок у творах Ч. Діккенса.

ЛІТЕРАТУРА КІНЦЯ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТЬ

ФРАНЦУЗЬКА ЛІТЕРАТУРА

Світовий авангард. Пошуки нових принципів і форм зображення дійсності, відтворення людських почуттів. Виникнення в поезії літературних течій, напрямів.

Поль Верлен (1844-1896) – поет-символіст, майстер поетичної форми й оригінальної за образністю лірики. Основні мотиви поезії П. Верлена.

Артюр Рембо (1854-1891). Громадянський пафос його лірики, художня вишуканість поетичних творів («Відчуття», «Голосівки», «Офелія» та ін.).

Гійом Аполлінер (Аполлінарій Костровицький) (1880-1918) – автор збірки «Каліграми. Вірші Миру і Війни». Своєрідність творчої манери поета, пошук нових засобів художнього самовираження, звернення до культур різних народів та епох («Міст Мірабо», «Маленьке авто» та ін.).

Натуралізм. Філософська основа та естетичні засади натуралізму. Е.Золя (1840-1902) – теоретик та практик натуралізму. Епопея Е.Золя «Ругон-Маккари»: задум та будова циклу. Роман «Жерміналь» як ключовий твір епопеї.

Анрі Рене Альбер Гі де Мопассан (1850-1893) – видатний письменник-романіст, поет і новеліст. Майстерність Гі де Мопассана-новеліста. Стислість, образна насиченість, мовне багатство, драматизм, динамізм оповіді, сюжетна оригінальність і довершеність, тематичне розмаїття, виразність психологічних характеристик персонажів. Новели про франко-пруську війну («Пампушка», «Мадемуазель Фіфі», «Тітка Соваж», «Дядечко Мілен», «Два приятелі»), патріотизм письменника. Соціально-критичні оповідання «Барильце», «Мати потвор».

Марсель Пруст (1871-1922) і психологічна проза початку ХХ ст. Роман «У пошуках утраченого часу» й література «потoku свідомості». Своєрідність психологізму Пруста. Художній час і простір у романі. Проблеми мистецтва й митця. Художня система й стиль роману.

НОРВЕЗЬКА ЛІТЕРАТУРА

Генрік Ібсен (1828-1906) – норвезький драматург і поет. Найвідоміші

твори Ібсена – філософсько-символічна драматична поема «Пер Гюнт»; соціально-психологічна драма «Ляльковий дім» («Нора»). Ібсен – новатор у галузі драматургії: наближення до проблем звичайного щоденного життя, глибокий психологізм, оновлення структури драматичної дії тощо.

БЕЛЬГІЙСЬКА ЛІТЕРАТУРА

Моріс Метерлінк (1862-1949) – драматург і поет-символіст, автор п'єс «Сліпі», «Монна Ванна», «Чудо св. Антонія», «Синій птах», «Марія Магдалена», «Жанна д'Арк». Символістська драма «Синій птах» – лірична оповідь про пошуки щастя. Уславлення людської доброти, порядності, пам'яті в п'єсі. Художні особливості драматичного твору М. Метерлінка.

АНГЛІЙСЬКА ЛІТЕРАТУРА

Оскар Фінгал О'Флаєрти Уйгс Уайльд (1854-1900) – англійський прозаїк, поет, драматург. «Портрет Доріана Грея» – взірць інтелектуального роману кінця ХІХ ст. Філософсько-естетичні й моральні проблеми твору.

Джордж Бернард Шоу (1856-1950) – видатний драматург. Найпопулярніші його п'єси «Пігмаліон», «Дім, де розбиваються серця». Прояв у цих п'єсах новаторства творчості Б. Шоу: драматургія думки, зіткнення ідей, дискусій з актуальних проблем, втілених у яскраву театральну форму, в живі оригінальні постаті й характери. Принциповий діалогізм у творах, апеляція до розуму глядача. Парадокс – сюжетна основа творів Б. Шоу. Словесний парадокс та іронія в творах. Постановка п'єс Б. Шоу в Україні.

Дж.Джойс (1882-1941). Естетична доктрина Джойса. Пошуки нових форм зображення у романі «Улісс». Техніка «потoku свідомості». Особливості хронотопу роману. Роль міфу у творі.

НІМЕЦЬКОМОВНА ЛІТЕРАТУРА

Райнер Марія Рільке (1875-1926) як австрійський поет. Еволюція його творчості. Ранній неоромантичний етап, його завершення в «Книзі годин» («Часослові»). Пошуки нових шляхів, «вірші-речі» в «Нових поезіях», предметна пластичність образів та їх символічність. Філософська наповненість пізньої поезії Рільке, прагнення до синтезу різних сфер буття («видимого» й «невидимого») в «Дуїнянських елегіях» і «Сонетах до Орфея». Поетичне

новаторство Рільке. Зв'язок із різними європейськими культурами. Рільке й Україна.

Франц Кафка (1883-1924) – визначний австрійський письменник. Концепція світу і людини у творчості Кафки: ідея космічності й непереборності зла. Проблема взаємовідносин людини і влади. Людська самотність — домінанта творчості Кафки. Побутова, філософська проблематика його творів. Відображення особливостей художнього світу письменника в новелі «Перевтілення» та її проблематика.

ЛІТЕРАТУРА ХХ СТОЛІТТЯ

Загальна характеристика розвитку літературного процесу першої половини ХХ ст. Основні теми, жанри, засоби художньої виразності. Антивоєнний, гуманістичний пафос творів видатних представників світового письменства.

НІМЕЦЬКА ЛІТЕРАТУРА

Бертольд Брехт (1898-1956) – німецький драматург, прозаїк, поет, теоретик літератури і театру. Теорія епічного театру, її основні принципи. Традиції і новаторство драматурги Брехта («Тригрошова опера», «Матінка Кураж та її діти», «Добра людина із Сичуані» та ін.). Основні мотиви його драматургії. Антифашистські драми Брехта. «Життя Галілея» – філософська драма: образна система, проблематика, особливості поетики.

Еріх Марія Ремарк (1898-1970) – видатний німецький письменник. Роман «На західному фронті без змін» – один з найпопулярніших творів про так звану «втрачену генерацію». Твори «Повернення», «Три товариші», «Чорний обеліск», «Час жити і час умирати». Художнє втілення найважливіших проблем життя народу від першої до другої світових війн у творах. Типовий герой романів – самотня мужня людина, віддана фронтовому братерству, здатна на велике кохання, але спустошена війною ще в ранній молодості й тому зневірена.

Фейхтвангер Ліон (1884-1958). Романістика письменника на сучасну та історичну тематику. Проектування історичної минувшини на сучасну дійсність в романі «Потворна герцогиня». Тема митця та мистецтва в романі «Гойя». Головна проблематика творів – альтернатива дії та філософського споглядання.

Зегерс Анна(1900-1983). Антифашистська тематика у творчості письменниці. Драматична оповідь про буденний героїзм в романі «Сьомий хрест». Особливості творчої манери. Зв'язок з експресіонізмом.

ФРАНЦУЗЬКА ЛІТЕРАТУРА

Сюрреалістична теорія і художня практика поетів-сюрреалістів. Еволюція творчості Л.Арагона та П.Елюара. Рання поезія авторів та ідеї дадаїстів. Сюрреалізм Л.Арагона та П.Елюара 20 – 30-х років. Творчість Арагона та Елюара в часи Опору.

Анрі Барбюс (1873-1935). Зображення імперіалістичної війни в романі «Вогонь». Психологія маси. Діалектична єдність загального і власного. Новелістична структура роману. Автор і колективний герой. Особливості стильової манери.

Антуан де Сент-Екзюпері (1900-1944) – письменник і військовий льотчик. Романи «Південний поштовий», «Нічний політ», «Земля людей». Реалістичне і водночас романтичне зображення мужності й гуманізму його героїв. Популярність творів А. Сент-Екзюпері. Їх переклади А. Жаловським.

Моріак Франсуа(1885-1970). Соціально-критична та етична проблематика романів. Католицький світогляд письменника та його відображення в проблематиці романів. Проблема сім'ї в романах «Гадючник», «Тереза Дескейру».

Жан Ануй (1910-1987). Ідейно-філософська спрямованість п'єс. Інтерпретація міфу з точки зору екзистенціальної філософії в драмі «Антигона». Проблема вибору.

Жан-Поль Сартр (1905-1980). Формування філософських та естетичних поглядів. Вплив німецького екзистенціалізму на творчість письменника. Відображення долі людини, що перед близькістю обличчя смерті, перетворюється на тварину в новелі «Стіна». Драматургія Сартра. П'єса «Мухи». Античний міф про Ореста та його інтерпретація у творі. Вираження екзистенціальної концепції світу й людини в п'єсі Сартра.

Альбер Камю (1913-1962). Французький письменник; своєрідність його життєвої та філософської позиції. Екзистенціальна концепція абсурдності буття

й існування людини в «Міфі про Сізіфа» та романі «Сторонній». Неприйняття соціальної революції в «Бунтуючій людині». Філософський роман-притча «Чума». Антифашистський і екзистенціальний смисл роману. Міфічно багатоплановий образ чуми в романі. Мотиви перестороги в романі «Чума».

АНГЛІЙСЬКА ЛІТЕРАТУРА

Томас Стернз Еліот (1888-1965) – поет і теоретик модернізму. Еволюція Еліота від тотального заперечення до «ортодоксальності». Вираження кризи свідомості й культури в поезії Еліота («Безплідна земля», «Порожні люди»). Теоретичні праці Еліота та їхня роль у формуванні модерністських концепцій творчості. Переломні моменти у світогляді й творчості Еліота: «Класицист у літературі, рояліст у політиці й англокатолик у релігії». Пізня поезія Еліота («Чотири квартети»). Драматургія Еліота, її своєрідність («Убивство в соборі»).

Лоуренс Девід Герберт(1885-1930). Філософсько-естетичні погляди. «Коханець леді Чаттерлей» як відображення естетичних та ідеальних позицій автора. Цілісність світовідчуття героїв. Концепція «природної людини». Любов і секс. Конкретність бачення й романтичне сприйняття світу. Символ і міф.

Олдінгтон Річард(1892-1962). Англійський представник літератури «втраченого покоління». Роман «Смерть героя» – вершина творчості письменника. Антивоєнна спрямованість твору.

Олдрідж Джеймс (1918-2015). Тема визвольної боротьби народів як провідна тема творчості письменника. Відображення боротьби грецького народу проти фашизму в романі Д.Олдріджа «Морський орел».

Літературна антиутопія.Хакслі Олдос(1894-1963). Інтелектуальний характер прози О.Хакслі. Світоглядна й моральна криза англійської інтелігенції в романах 20-х рр. Сатиричні тенденції у творчості Хакслі й романи-антиутопії ХХ ст. Жанр антиутопії в романі «Дивний новий світ». Принципи маніпулювання людською свідомістю. Філософська есеїстика.

Джордж Орвелл (1903-1950). Роман «1984» як критична модель тоталітарного суспільства та соціальне попередження. «Ми» Є.Замятіна як архетип жанру. Результати панування науки «на службі ідеям кам'яного віку» зображені у романі «1984». Тотальне відчуження й знеособлення людини в

тоталітарному суспільстві.

ЛІТЕРАТУРА ШВЕЙЦАРІЇ

Гессе Герман(1877-1962). Формування філософських та естетичних поглядів. Синтез західної та східної філософії у творчості. Мистецтво й митець у романі «Степовий вовк». Засудження мілітаризму та війни. Уведення фантастичного елемента. Звернення до Сходу й східних культур («Сідхартха», «Паломництво в країну Сходу»). Роман «Гра в бісер» як підсумок духовної й творчої еволюції Гессе. Місія письменника в духовному й художньому житті XX ст.

ІСПАНСЬКА ЛІТЕРАТУРА

Федеріко Гарсія Лорка (1891-1936) – вершинне явище іспанської поезії XX ст. Етапи творчості. Фольклорні витoki й проблеми міфологізму поезії Лорки. Поезія Лорки на тлі художніх напрямків і стилів з іспанській літературі 20-30-х рр. Лорка й сюрреалізм. Поетика Лорки, пошуки нових форм художньої виразності. Драматургія Лорки, її своєрідність. Українська перекладна лоркіана.

АМЕРИКАНСЬКА ЛІТЕРАТУРА

Розквіт американського роману в міжвоєнні десятиліття, його тематично змістове багатство і жанрово-стильова розмаїтість. Соціально-психологічні романи Ф. Скотта Фіцджеральда(1896-1940) й «епоха джазу». Автобіографізм роману «Ніч лагідна». Критично-аналітичний підхід до зображення американської дійсності. Механізм та причини краху життя Діка Драйвера. Розщеплення соціальної особистості. Відображення романтичної свідомості в романі «Великий Гетсбі». Тема самопізнання особистості та історії. Відображення протиріч в образі Гетсбі.

Ернест Міллер Хемінгуей (1899-1961) – відомий американський письменник, журналіст. Новаторство прози Е. Хемінгуея: лаконізм («телеграфний стиль»), особливе значення підтексту («принцип айсберга»), драматургізація діалогів, відвертість сповіді від першої особи, вагомість і насиченість слова в тексті. Романи Хемінгуея про «втрачену генерацію» – «Фієста», «Прощавай, зброє!». Герой письменника («герой кодексу») – сильна самотня людина, що може постояти за себе, вірить у товариство, вмiє любити,

прагне незалежності й свободи. Роман-пересторога «По кому подзвін». Філософська повість-притча «Старий і море» – гімн людській праці, волі й мужності. Е. Хемінгуей – майстер новелістики (оповідання із збірок «В наш час», «Переможець не одержує нічого», оповідання «Сніги Кіліманджаро»).

Фолкнер Вільям(1897-1962) – письменник американського Півдня. Універсалізм змісту, що проступає за локальністю Півдня. Тема розпаду людських зв'язків – магістральна для літератури ХХ ст. Роман «Галас і шал», визначення в ньому соціальних і духовних колізій, домінуючих у творчості Фолкнера. Минуле й сьогоденне, природа й цивілізація в романі «Ведмідь». Образ сучасності. Конфлікт особистості й суспільства в романі «Світло в серпні», своєрідність його інтерпретації. Феномен «сноупсизму» у трилогії про Сноупсів. Фолкнер і «південна школа» американської літератури.

ЛІТЕРАТУРА ЧЕХІЇ

Розвиток чеської поезії ХХ ст. і Вітезслав Незвал (1900-1958). Сюрреалізм у його творчості. Новаторство поетичної форми, вишуканість естетичного переживання у його ліриці. Настрої закоханості в буття, глибокий ліризм, емоційна безпосередність, багатство вільних асоціацій. Поетизація таємничої Праги у вірші «Прага з пальцями дощу»; образ ліричного героя, закоханого в чудове місто.

Чапек Карл(1890-1938) – видатний романіст, новеліст, публіцист. Гумор і сатира в його новелістичній спадщині («Сільський злочин», «Поет», «Експеримент професора Роуса» та ін.). «Війна з саламандрами» – роман-утопія та роман-пересторога. Осмислення наслідків дегуманізації життя, знеособлення й знецінення особистості у творі. Сатира й пародія в романі.

ПОЛЬСЬКА ЛІТЕРАТУРА

Тувім Юліан(1894-1953)– поет і перекладач, автор поетичних збірок, сатиричних і ліро-епічних поем. Вірші зі збірок «Сьома осінь», «Чорнолісся». Багатство тем, глибина переживань, висока лірична напруга, глибина почуттів, досконалість форми, любов до життя, до простої людини з натовпу. Поема «Квіти Польщі» – твір-спогад, твір-роздум, твір-підсумок. Лірика Ю.Тувіма в перекладах Г.Кочура, М.Лукаша та ін.

ІТАЛІЙСЬКА ЛІТЕРАТУРА

Піранделло Луїджі(1867-1936). Формування філософсько-естетичних поглядів та їх відображення у статті «Мистецтво і свідомість сьогодні». Драматургія Піранделло, її новаторський характер і вплив на світову драматургію. Драма «Шестеро персонажів у пошуках автора» як відображення принципів філософського театру.

II.2 МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Методика викладання як наука і вузівська дисципліна.

– Шляхи розвитку методики викладання української, зарубіжної літератури в школі. Історія розвитку методики літератури як складової частини історичного процесу розвитку літератури та викладання її в загальноосвітній школі. Розвиток методики викладання української, зарубіжної літератури на сучасному етапі. Методологічні основи викладання літератури в школі. Філософське осмислення процесу навчання та виховання. Праці з педагогіки та дидактики Ю. А. Бабанського, І. Я. Лернера, М. Н. Скаткіна, М. І. Махмутова, В. А. Онищук, В. І. Бондаря, А. І. Ланської, Мірошніченко Л.Ф., О.М.Ніколенко, Д.С.Наливайка та ін.

– Розробка загально дидактичних аспектів, класифікація методів, прийомів і видів навчальної діяльності, проблемного навчання, сучасного уроку і шляхів його реалізації, професіограми вчителя та ін.

– Основні напрями та тенденції розвитку педагогічної науки у світі. Дослідження наукових робіт учених психологів: Б. Г. Ананьєва, Н. Н. Булонського, Л. С. Виготського, Г. С. Костюка, А. І. Щербакова, С. Л. Рубінштейна. Зв'язок методики української, зарубіжної літератури з літературознавством, з теоретико-літературною наукою, історією, філософією, соціологією, законодавством, психологією, літературознавством.

Основні положення і зміст викладання літератури в школі.

– Врахування специфіки літератури, вивчення її як явища мистецтва, образного відтворення дійсності. Відповідність художніх творів пізнавально-віковим особливостям учнів. Чотири головні рівні, об'єднані близькими

віковими категоріями учнів, їхнім психологічними особливостями та завданнями курсу. Перший рівень – пояснювальне читання (1–3 класи). Другий рівень – тематичний (5–7 класи). Основні розділи програми II рівня. Твори про рідну природу. Третій рівень – пропедевтичний характер системи літературної освіти (8 клас). Основні розділи програми. Хронологічна послідовність й найелементарніші уявлення про розвиток літературного процесу. Підготовка учнів 8 класу до вивчення системного курсу історії літератури. Четвертий, найвищий рівень – послідовний історико-літературний курс (9–11 клас). Зміст, обсяг і структура літературного курсу кожного класу. Літературний матеріал у програмі. Основні навчальні посібники.

- Планування та організація праці вчителя літератури в школі. Види планів у школі: календарні, тематичні, календарно-тематичні та поурочні плани. Урок як основна форма вивчення літератури в школі. Загальні положення. Особливості уроку літератури. Типологія уроків літератури. Структура та методика уроку літератури.

- Форми, методи та методичні прийоми викладання літератури. Поняття про методику викладання літератури в школі. Метод лекції. Метод евристичної бесіди. Метод самостійної роботи. Методичні прийоми.

- Вивчення біографії письменника. Світогляд письменника. Автобіографія. Інтерв'ю з письменником. Літературний портрет. Письменницькі нагороди, премії, звання. Бібліотека письменника. Особисте життя, коло друзів письменника. Музеї письменників. Наочність і ТЗН щодо вивчення біографії.

- Оглядові теми. Монографічні теми. Питання програмованих творів. Аналіз літературного твору. Епічні твори: підготовка до сприйняття твору, читання твору, словникова робота, бесіда за змістом прочитаного, використання елементів аналізу, підсумкові заняття, творчі усні та письмові роботи.

- Ліричні твори: підготовка до сприйняття твору, читання твору, навчальна пауза, повторне читання, словникова робота, бесіда.

- Система письмових робіт з літератури і розвиток мови учнів.

- Значення і мета письмових робіт та вимоги до них. Система письмових робіт 5–8 класів. Система письмових робіт у 9–11 класах.

– Технічні засоби і наочність при вивченні літератури. Екранні (зорові), звукові і аудіовізуальні (комбіновані). Звукові технічні засоби навчання (фонопосібники), аудіовізуальні засоби навчання.

– Наочність на уроках літератури.

– Факультативні заняття з літератури. Організація і зміст факультативних занять. Методика факультативних занять з літератури.

– Позакласна робота з літератури. Педагогічна мета позакласної роботи. Форма позакласної роботи з літератури.

Викладання літератури в школі на сучасному етапі.

– Вимоги до викладання літератури в сучасних умовах. Гуманізація освіти і навчання як основне веління часу. Забезпечення умови всебічного розвитку особистості, індивідуальності, толерантності у процесі роботи над художнім твором.

– Поява навчально-виховних закладів нового типу: ліцеї, гімназії, класи з поглибленим вивченням літератури. Елементи науково-дослідної роботи в школі, залучення школярів до участі в МАН (Мала академія наук).

– Використання комп'ютерних технологій у процесі вивчення художнього твору та творчості письменника в цілому.

ЛІТЕРАТУРА

Зарубіжна література

Основна

1. Пащенко В.І., Пащенко Н.І. Антична література: Підручник. К.: Либідь, 2008. 718 с.

2. Давиденко Г.Й., Акуленко В.Л. Історія зарубіжної літератури середніх віків та доби Відродження: Навч. посібник. – К.: Центр Учбової літератури, 2007. 248 с.

3. Давиденко Г.Й., Величко М.О. Історія зарубіжної літератури XVII-XVIII століття: Навч. посібник. – К.: Центр Учбової літератури, 2007. 292 с.

4. Наливайко Д.С., Шахова К.О. Зарубіжна література XIX сторіччя. Доба романтизму: підручник. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2008. 416 с.

5. Давиденко Г.Й., Чайка О.М. Історія зарубіжної літератури ХІХ – початку ХХ століття: Навч. посібник. К.: Центр учбової літератури, 2007. 400 с.

6. Давиденко Г.Й., Стрельчук Г.М., Гричаник Н.І. Історія зарубіжної літератури ХХ століття: Навч. посібник. К.: Центр учбової літератури, 2007. 504 с.

7. Давиденко Г.Й., Чайка О.М., Гричаник Н.І., Кушнірова М.О. Історія новітньої зарубіжної літератури: Навч. посібник. К.: Центр учбової літератури, 2007. 400 с.

8. Історія зарубіжної літератури ХХ ст.: навч. посіб. / В.І.Кузьменко, О.О.Гарачковська, М.В.Кузьменко та ін. К.: ВЦ «Академія», 2010. 496 с.

Додаткова

1. Бітківська Г. Історія зарубіжної літератури Середньовіччя та Відродження, ХVІІ-ХVІІІ століття. Збірник тестових завдань. К.: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2013. 76 с.

2. Ващенко Ю.А., Стовба Г.С. Історія зарубіжної літератури ХХ століття : навчальний посібник. Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2014. 152 с.

3. Волощук Є., Бігун Б. Доба “ізмів”: модернізм та авангардизм у західноєвропейській літературі ХХ століття; НАН України, Інститут літератури ім. Т.Г. Шевченка. К.: Академперіодика, 2014. 324 с.

4. Гринишина М. Театральна культура рубежу ХІХ-ХХ століть. Реалізм. Дискурс. Київ : Фенікс, 2013. 344 с.

5. Грінчак Н. І. Історія зарубіжної літератури ХХ століття [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://b-ko.com/book_103.html

6. Денисова Т.Н. Історія американської літератури ХХ століття. Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2012. 487 с.

7. Історія зарубіжної літератури (для студентів філологічного факультету): метод. комплекс. Одеса: Університет Ушинського, 2020. – 29 с.

8. Історія зарубіжної літератури другої половини ХХ століття : навч.-метод. посіб., видання друге, перероблене і доповнене / Авт.-упор. Г. Є. Шовкопляс. К. : Київський ун-т імені Бориса Грінченка, 2013. 154 с.

9. Качак Т.Б., Круль Л.М. Зарубіжна література для дітей. Київ :

Академвидав, 2014. 416 с.

10. Ковбасенко Ю.І. Зарубіжна література (профільний рівень) : підручник для 11 кл. закл.загальної середньої освіти. Київ : Літера ЛТД , 2019. 320 с.

11. Ковбасенко Ю.І. Зарубіжна література (рівень стандарту) : підручник для 10 кл. закл.загальної середньої освіти. Київ : Літера ЛТД , 2018. 224 с.

12. Ковбасенко Ю.І., Ковбасенко Л.В. Зарубіжна література : підручник для 9 кл. закл.загальної середньої освіти. Київ : Літера ЛТД , 2017. 304 с.

13. Кравченко Я.П. Історія зарубіжної літератури (антична): навчально-методичний посібник для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності «Філологія» освітньо-професійних програм: «Мова і література (англійська)», «Мова і література (німецька)», «Мова і література (французька)», «Мова і література (іспанська)»; спеціальності «Переклад» освітньо-професійних програм: «Переклад (англійський)», «Переклад (німецький)», «Переклад (французький)». Запоріжжя: ЗНУ, 2018. 121 с.

14. Ніколенко О.М. Зарубіжна література XIX століття : підручник для студентів закладів вищої освіти. К.: Грамота, 2018. 226 с.

15. Поліщук Л. Б. Історія зарубіжної літератури. Античність. Середні віки. Відродження : навч.-метод. посібн. Умань : ВПЦ «Візаві», 2017. 148 с.

16. Постколоніалізм. Генерації. Культура / за ред. Т. Гундорової, А. Матусяк. Київ : Лаурис, 2014. 336 с.

17. Шалагінов Б.Б. Зарубіжна література від античності до початку XIX сторіччя [Текст]: іст.-естет. нарис: навч. посіб. для студентів ВНЗ. Київ: Києво-Могилян. акад., 2013. 366 с.

Методика навчання літератури в загальноосвітній школі

Основна

1. Бабенко Б.М. Порівняльний аналіз оригіналу й перекладу під час вивчення зарубіжної літератури. Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. 2005. №6. С. 39 – 42.

2. Клименко Ж. В. Теорія і технологія вивчення перекладних художніх

творів у старших класах загальноосвітньої школи: монографія. К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2006. 340 с.

3. Куцевол О. Портрет творчого вчителя літератури. Дивослово. 2007. № 1. С. 8 – 12.

4. Куцевол О. Методика літератури – наука, заснована на творчості. Дивослово. 2006. № 3. С. 19 – 24.

5. Мацевко-Бекерська Л. Методика викладання світової літератури : навчально-методичний посібник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2011. 320 с.

6. Медведєва Т. Організація проєктивного вивчення літературного матеріалу у старших класах. Українська література в загальноосвітній школі. 2005. № 5. С. 25 – 28.

7. Мірошніченко Л.Ф. Методика викладання світової літератури в середніх навчальних закладах. К.: Вища школа, 2007. 415 с.

8. Професія – вчитель літератури: Словник-довідник / Упор. Т. Чередник. – Тернопіль: Мандрівець, 2009. – 256 с.

9. Рогозіна О. Методичні аспекти підготовки майбутніх фахівців засобами новітніх інформаційних технологій. Проблеми підготовки сучасного вчителя: збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини / [ред. кол.: Побірченко Н.С. (гол. ред.) та ін.]. Умань: ФОП Жовтий О.О., 2013. Випуск 8. Частина 1. С.143 – 146.

10. Семенов О.М., Базиль Л.О., Дятленко Т.І. Практика в системі фахової освіти вчителя-словесника: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / за ред. О.М.Семенов. К., Глухів: РВВ ГДПУ, 2008. 300 с.

11. Штейнбук Ф.М. Методика викладання зарубіжної літератури в школі: навчальний посібник. К.: Кондор, 2007. 316 с.

Програми та нормативні документи:

- Світова література. 10-11 класи. Програма для профільного навчання учнів загальноосвітніх навчальних закладів. Природничо-математичний, технологічний, спортивний напрями. Рівень стандарту / Укладачі: Ю.І. Ковбасенко – керівник авторського колективу; Г.М. Гребницький, Т.Б. Недайнова, К.Н. Баліна, Г.В. Бітківська, І.А. Тригуб, О.О. Покатілова. К.:

Грамота, 2011.

- Світова література. 10-11 класи. Програма для профільного навчання учнів загальноосвітніх навчальних закладів. Суспільно-гуманітарний, художньо-естетичний напрями. Академічний рівень / Укладачі: Ю.І. Ковбасенко керівник авторського колективу; Г.М. Гребницький, Т.Б. Недайнова, К.Н. Баліна, Г.В. Бітківська, І.А. Тригуб, О.О. Покатілова. К: Грамота, 2011.

- Світова література. 10-11 класи. Програма для профільного навчання учнів загальноосвітніх навчальних закладів. Філологічний напрям Профільний рівень / Укладачі: Ю.І. Ковбасенко — керівник авторського колективу: Г.М. Гребницький, Т.Б. Недайнова, К.Н. Баліна, Г.В. Бітківська, І.А. Тригуб, О.О. Покатілова. К: Грамота, 2011.

- Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/content/%D0%9%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B0/post-derzh-stan-%281%29.pdf>

- Концепція національно-патріотичного виховання дітей і молоді // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/activity/education/konczepczyia-naczionalno-patriotichnogo-vixovannya-ditej-i-molodi.html>

- Концепція профільного навчання в старшій школі // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/normativno-pravova-baza1.html> Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. 2009. №11. С. 2-5

- Концепція літературної освіти // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/normativno-pravova-baza1.html>

- Організація освітнього процесу у ВНЗ (імплементация положень Закону України „Про вищу освіту”): посібник для керівників структурних підрозділів ВНЗ / [редактор-упорядник О.Г.Набока.] Слов’янськ: Вид-во Б. І. Маторіна, 2015. 245 с.

Критерії оцінювання

Блок «Зарубіжна література з методикою її навчання»

Питання 1, 2, 3, 11 оцінюються по 1 бали за кожен тест.

Питання 4, 5, 6, 7, 12 – по 2 бали за кожен тест.

Питання 8, 9, 13, 14 оцінюються по 4 бали.

Питання 10, 15 – по 10 балів.

Відсутність відповіді не оцінюється взагалі.

Сума балів (накопичувальна шкала)	Національні критерії оцінювання
44 – 50 балів	відмінно
37 – 43 балів	добре
30 – 36 балів	задовільно
20 – 29 балів	незадовільно
0 – 19 балів	не прийнято

Блок «АНГЛІЙСЬКА МОВА З МЕТОДИКОЮ ЇЇ НАВЧАННЯ»

Питання 1 – 5, 11 – 15 оцінюються в 1,5 бали за кожен тест.

Питання 6, 10 – в 5 балів за кожен тест.

Питання 7 оцінюється в 10 балів.

Питання 8 – в 7 балів.

Питання 9 – у 8 балів.

Відсутність відповіді не оцінюється взагалі.

Сума балів (накопичувальна шкала)	Національні критерії оцінювання
44 – 50 балів	відмінно
37 – 43 балів	добре
30 – 36 балів	задовільно
20 – 29 балів	незадовільно
0 – 19 балів	не прийнято

Навчальна дисципліна Англійська мова та зарубіжна література з методикою їх навчання.

Екзаменаційний білет № 1

Англійська мова з методикою її навчання

1. The core linguistic disciplines are .... (1,5 б.)
  - a) Morphology and Syntax
  - b) Phonology and Lexicology
  - c) a + b
  - d) c + Stylistics, History of Grammar
2. Tense is a _____ category. (1,5 б.)
  - a) grammatical
  - b) lexical
  - c) phonetic
  - d) textual
3. Syntagmatic relations observed between syntactic units are called ... (1,5 б.)
  - a) syntactic relations
  - b) syntactic functions
  - c) syntactic units
4. Semantically the weak member of the opposition is .... (1,5 б.)
  - a) more general and more abstract, used in a wider range of contexts
  - b) more particular and concrete, used in a narrower range of contexts
5. Premodification comprises ... (1,5 б.)
  - a) all the units in both pre-head and post-head position
  - b) all the units placed after the head
  - c) all the units placed before the head
6. Read the text below. Match questions A–H to 1–5. There are three questions you do not need to use. (5 б.)

HOW TO BE ORGANISED	
1. For those unfamiliar with the term “big rocks”, basically it refers to the major things you want to achieve during the week. I try to plan my week ahead of time (usually Sunday evening) by placing these “big rocks” first. For example, my health is a priority for me, so yesterday I looked at the week ahead and placed the “big rocks” relating to exercise into my schedule.	1 бал
2. It is one thing to make rules, but they are worthless if you lack the discipline to stick to them. In fact, this is probably worse as then you just feel guilty about not sticking to them. One of my favorite quotes says that “the price of discipline is always less than the pain of regret”. This is a great quote to memorize and repeat to yourself.	1 бал
3. The power of “no” is just as important. I am a fairly sensitive person, so I hate telling people “no”. But in recent times I have had to develop this skill to ensure that I am not overwhelmed by various commitments. And in most cases I find that as long as I am polite about it, people respect my answer.	1 бал
4. I spend a lot of time on computer. I realize, though, that it is incredibly important to have plenty of time “unplugged”. Just yesterday we went for a nice long walk in Stanley	1 бал

Park in Vancouver, and it left me feeling incredibly clear-headed and at peace. Later in the evening when I did jump on the computer, I got done in 1 hour what would often take 2+ hours. I'm sure the fresh air and being in nature a lot to do with this.	
--	--

5. I owe a big thanks to all my friends who help me out. I'm a big believer that if I want something, I should just ask for it. For this reason, I was not shy in asking for a hand, but at the same time I like to think I help my friends out just as much as they do me.	1 бал
---	-------

A Change Your Old Boring Daily Routine B Turn to People for Support C Improve Your Health and Fitness Level D Rank Your Actions in Order of Importance E Attend Groups Specifically for Teenagers F Find Time for Fun and Relaxation G Be Strong Enough to Refuse Sometimes H Force Yourself to Do the Planned Things	

7. Read the text below. Choose from A–G the one which best fits each of 1–5. There are two choices you do not need to use. (10 б.)

Why are some people always happy with (1) _____ while others seem to treat every day like a funeral? What makes the elderly sometimes happier than the young? It's a riddle that has exercised philosophers (2) _____ first identified happiness as the end of all human activity. Wealth and health are thought to be a means to it, but the thing itself always seems to be just (3) _____. After a decade of studying happiness, professor of Psychology at Oxford University Michael Argyle concludes that the best guarantee of long-term happiness is something called 'serious leisure' – a hobby or activity (4) _____. It could be singing or it could be bungee jumping. Or it could be an activity as usual as reading or housework. It could even be Scottish or Irish country dancing (5) _____ it makes you feel happy and alive! 'The point is it doesn't matter what you do as long as you find the activity challenging and absorbing', the professor adds. Although not everyone is born with a sunny disposition, doing something you really love can bring more meaning and satisfaction into our lives'.

A as long as	2 бали
B what they have	2
C if they really mean	бали
D can be used to	2
E that involves your whole being	бали
F beyond our understanding	2
G ever since Aristotle	бали
	2
	бали

8. Read the text below. For questions 1–7 choose the correct answer A, B, C or D. (7б.)

ADVERTISING

When a company wants to increase the sales of a product, it will usually advertise. An advertisement (1)..... us what products are available and it also (2)..... us to buy a particular product. Today's television advertisements (3)..... millions of people, but the first form of advertising were much more local. Market traders shouted out what they had for sale and large signs (4)..... displayed outside shops. Modern advertising began about 150 years ago, (5)..... factories started producing goods (6)..... large quantities. Before long, advertisements for a wide (7) ..... of products appeared in national newspapers.

1 A says	B indicates	C tells	D announces	1 бал
2 A approves	B suggests	C wins	D persuades	1 бал
3 A arrive	B pass	C reach	D spread	1 бал
4 A has	B were	C had	D are	1 бал
5 A which	B whether	C why	D when	1 бал
6 A in	B at	C for	D by	1 бал
7 A area	B row	C range	D pack	1 бал

9. Read the text below. For questions 1–8 choose the correct answer A, B, C or D. (86.)

1. John is a good boy. He .....his room before he leaves for school. A) is always tidying B) always tidied C) always tidies D) had always tidied	1 бал
2. We..... for Paris at 7 o'clock next Monday morning. A) had left B) have been leaving C) have left D) are leaving	1 бал
3. You .....things! Can't you be more careful? A) are always losing B) had always lost C) always lost D) has always lost	1 бал
4. These flowers.....nice. What are they? A) are smelling B) have smelt C) smelt D) smell	1 бал
5. Mr. Jones.....New York. He'll be back on Friday. A) has been in B) has gone to C) has been to D) has gone in	1 бал
6. I ..... Capri. I went there on holiday last year. A) have been to B) have gone in C) have gone to D) have been in	1 бал
7. She ..... hard all day so she was too tired to go to the party. A) is working B) has worked C) had been working D) has been working	1 бал
8. Daniel ..... in Australia for ten years, then he moved to England. A) lived B) has lived C) lives D) has been living	1 бал

10. Read the text below. For questions 1–5 choose the correct answer A, B, C, or D. (56.)

CREATING THE MODERN OLYMPIC GAMES

According to legend, the ancient Olympic Games were founded by Heracles (the Roman Hercules), a son of Zeus. Yet the first Olympic Games for which we still have written records were held in 776 BCE (though it is generally believed that the Games had been going on for many years already). At this Olympic Games, a naked runner, Coroebus (a cook from Elis), won the sole event at the Olympics, the stade — a run of approximately 192 metres (210 yards). This made Coroebus the first Olympic champion in history.

The ancient Olympic Games grew and continued to be played every four years for nearly 1200 years. In 393 CE, the Roman emperor Theodosius I, a Christian, abolished the Games because of their pagan influences.

Approximately 1500 years later, a young Frenchmen named Pierre de Coubertin began their revival. Coubertin was a French aristocrat born on January 1, 1863. He was only seven years old when France was overrun by the Germans during the Franco-Prussian War of 1870. Some believe that Coubertin attributed the defeat of France not to its military skills but rather to the French soldiers' lack of vigour. After examining the education of the German, British, and American children, Coubertin decided that it was exercise, more specifically sports, that made a well-rounded and vigorous person.

Coubertin's attempt to get France interested in sports was not met with enthusiasm. Still, Coubertin persisted. In 1890, he organized and founded a sports organization. Two years later, Coubertin first pitched his idea to revive the Olympic Games. At a meeting of the Union in Paris on November 25, 1892, Coubertin stated, «Let us export our oarsmen, our runners, our fencers into other lands. That is the true Free Trade of the future; and the day it is introduced into Europe the cause of Peace will have received a new and strong ally». His speech did not inspire action.

Though Coubertin was not the first to propose the revival of the Olympic Games, he was certainly the most well-connected and persistent of those to do so. Two years later, Coubertin organized a meeting with 79 delegates who represented nine countries. At this meeting, Coubertin eloquently spoke of the revival of the Olympic Games. This time, Coubertin aroused interest.

The delegates at the conference voted unanimously for the Olympic Games. The delegates also

decided to have Coubertin construct an international committee to organize the Games. This committee became the International Olympic Committee and Demetrious Vikelas from Greece was selected to be its first president. Athens was chosen as the location for the revival of the Olympic Games and the planning was begun.

1 The very first champion of the Olympic Games was

A a Roman emperor.

B a Greek God.

C a son of God.

D an ordinary man.

2 The ancient Olympic Games were banned because of

A the religious influences.

B the wars.

C the political changes.

D the cultural influences.

3 Pierre de Coubertin believed that French soldiers lacked

A stamina.

B freedom.

C desire.

D practice.

4 When Pierre de Coubertin first presented his idea of the revival of the Olympic Games

A it was accepted with interest.

B it became popular.

C didn't arouse interest.

D it inspired action.

5 The Olympic Games were revived because of the

A people needed more exercise.

B persistence and efforts of one man.

C government proposal.

D people voting.

11. Специфіка предмету іноземна мова полягає (1,5 б)

A) у навчанні комунікативної діяльності іноземною мовою

B) у вихованні учнів засобами іноземної мови

B) у підвищенні загальноосвітнього рівня учнів

12. У пояснювальній записці до програми з іноземної мови викладені (1,5 б)

A) вимоги до вмінь і навичок в іншомовній діяльності

B) тематика усного мовлення і текстів для читання

B) загальні положення, які визначають мету і зміст навчання іноземної мови

13. В основній частині програми з іноземної мови визначені (1,5 б)

A) специфічні принципи методики навчання іноземної мови

B) вимоги до знань, мовленнєвих умінь і навичок учнів

B) методичні прийоми використання наочних посібників і ТЗН

14. Аудіолінгвальний метод виник (1,5 б.)

A) у 50-ті роки 20 ст. у Франції, Югославії

B) у 20-ті роки 20 ст. в Англії, Японії

B) у 40-50-ті роки 20 ст. у США

15. Представниками аудіо-лінгвального методу є (1,5 б.)

A) Берліц, Суїт, Вальтер

B) Ч. Фріз, Р. Ладо

B) В. П. Губеріна, П. Ріван, Ж. Гугенейм

Зарубіжна література з методикою її навчання

16. У грецькій міфології немає міфів про... (1 б.)

A) створення світу;

Б) загибель світу;

В) народження богів.

17. Що зобразив Рабле в описі Телемського абатства? (1 б.)

А) свою парафію;

Б) ідеально побудоване суспільство;

В) церковний устрій у Франції.

18. Символічний образ чуми в однойменному романі А. Камю є уособленням... (1 б.)

19. Художніми напрямами доби Просвітництва є: (2 б.)

А) символізм;

Б) сентименталізм;

В) рококо;

Г) романтизм;

Д) класицизм.

20. Які поетичні жанри зустрічаються у відомому збірнику творів Петрарки? (2 б.)

А) канцони;

Б) сонети;

В) серенади;

Г) мадригал;

Д) секстини.

21. Літературні напрямки, які були притаманні європейським літературам ХІХ століття: (2 б.)

А) реалізм;

Б) бароко;

В) романтизм;

Г) сюрреалізм;

Д) натуралізм.

22. Визначте героїв твору А. де Сент-Екзюпері “Маленький принц”: (2 б.)

А) Лис;

Б) Кіт;

В) Троянда;

Г) Змія;

Д) Ящірка.

23. Кого характеризують ці слова з трагедії Й.В. Гете “Фауст”: (4 б.)

1) “Як дурним був, так і лишився”;

2) “Я так люблю живих людей,

Як любить кіт живих мишей”;

3) “...знає садівник, як деревце плекає,

Який віднього буде цвіт і плід”;

А) Мефістофеля;

Б) Господа;

В) Фауста.

24. Установіть правильну відповідність між країнами та авторами, поєднавши цифри і букви: (4 б.)

1. Англія

А) Франсуа Вийон.

2. Франція

Б) Лопе де Вега.

3. Італія

В) Крістофер Марло.

4. Іспанія

Г) Джованні Боккаччо.

25. Охарактеризуйте французький реалістичний роман ХІХ століття. Назвіть найвизначніших представників. Визначте художні особливості, специфіку жанру. (10 б.)

26. Специфіка вивчення зарубіжної літератури в українській школі полягає в тому, що твори світового письменства вивчаються: (1 б.)

А) мовою оригіналу;

Б) у підрядниках;

В) у художніх україномовних перекладах.

27. Формами вивчення біографічного матеріалу в середній ланці є: (2 б.)

- А) біографічна довідка;
- Б) біографічна розповідь;
- В) життєвий і творчий шлях;
- Г) короткі відомості про життя і творчість письменника;
- Д) нарис життя та творчості;
- Е) біографічний нарис.

28. Установіть правильну відповідність, поєднавши цифри і букви: **(4 б.)**

- 1. Переклад   А) Самостійний твір, написаний за мотивами Поетичного твору іншого автора.
- 2. Переказ   Б) Першотвір.
- 3. Переспів   В) Відтворення іншомовного тексту засобами рідної мови.

Г) Наближений до перекладу новий твір.

29. Установіть правильну відповідність між рівнями творчої педагогічної діяльності та їх визначеннями за С. Сисоевою, поєднавши цифри і букви: **(4 б.)**

- 1. Репродуктивний рівень   А) вчитель на основі аналізу власного досвіду та конкретних умов педагогічної діяльності вносить корективи до своєї роботи, удосконалює, модернізує деякі елементи існуючих рекомендацій, методик;
- 2. Раціоналізаторський рівень   Б) на основі власного досвіду і самоаналізу своєї діяльності педагог конструює власні, найбільш оптимальні варіанти розв'язання педагогічних проблем;
- 3. Конструкторський рівень   В) вчитель підходить до розв'язання педагогічних проблем на принципово нових засадах, які відрізняються новизною, оригінальністю та високою результативністю;
- 4. Новаторський рівень   Г) вчитель працює на основі вироблених до нього методик, рекомендацій, досвіду та обирає ті, що найбільше відповідають конкретним умовам його праці.

30. Опишіть специфіку дослідницького методу на уроках літератури. **(10 б.)**

Загальна кількість балів – 100 б.

Затверджено на засіданні кафедри української мови та літератури
Протокол № 6 від «06» березня 2023 року

Екзаменатори   доц. Слабоуз В.В.

доц. Разживін В.М.

Завідувач кафедри   проф. Біличенко О.Л.